

SSAD

Stratejik ve Sosyal Arařtırmalar Dergisi

ISSN 2587-2621

Volume 6 Issue 3, November 2022

sisaddergi@gmail.com

Makale Türü/Article Type: Araştırma/Research

Makale Gönderim Tarihi/Received Date: 10.10.2022

Makale Kabul Tarihi/Accepted Date: 12.11.2022

DOI: 10.30692/sisad.1187132

İŞİD'İN KOVID-19 SÖYLEMİ: VOICE OF HIND DERGİSİ ÖZELİNDE BİR ANALİZ

ISIS's COVID-19 Statement: An Analysis in the Scope of Voice of Hind Journal

Ayşegül ÖZERDEM

Dr.

ORCID ID: 0000-0001-7447-096X

aysegulozerdem@gmail.com

Banu COŞKUN

Öğr. Gör.

Tarsus Üniversitesi

Rektörlük

ORCID ID: 0000-0002-9056-8446

bccoskun@gmail.com

Atf/Citation: Ayşegül Özerdem & Banu Coşkun (2022), “İŞİD'in Kovid-19 Söylemi: Voice of Hind Dergisi Özelinde Bir Analiz”, *Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C.6, S.3 Kasım 2022, s.595-610.

Öz: Günümüzde terör örgütleri hedeflerine ulaşmak, propaganda ve eylem hazırlığı yapmak, örgüte insan kaynağı sağlamak için medyayı aktif olarak kullanmaktadır. Küresel ölçekte bir terör örgütü olan İŞİD için de medya ve gelişen iletişim teknolojileri, hedeflerine ulaşabilmek için önemli bir araç haline gelmiştir. Kriz dönemlerini fırsata çevirme becerisi olan İŞİD, tüm dünyayı etkisi altına alan ve bir krize dönüşen Kovid-19 pandemisini kendi lehine kullanmak için yeni medya araçlarını aktif bir şekilde kullanmıştır. Bu çalışmanın amacı, pandeminin İŞİD'in söyleminde nasıl bir çerçevede ele alındığına bakmaktır. Bu bağlamda, örgütün “Voice of Hind” dergisi örneklem olarak seçilmiş, derginin 2020-2021 yılları arasında, dijital ortamda İngilizce olarak yayımlanmış sayıları Kovid-19 içerikleri açısından taranarak, söylem çözümlemesine tabi tutulmuştur. Yapılan analiz neticesinde, dini motifli bir terör örgütü olan İŞİD'in pandemi sonucu oluşan endişe ve korku iklimini, nefreti körükleyen bir araç olarak kullandığı belirlenmiştir. Pandemi döneminin yarattığı toplumsal koşulları bu anlamda araçsallaştırarak kendi hedefleri doğrultusunda propagandasının bir parçası haline getiren örgütün, tutarsız bir dil kullandığı ve söylemlerini görsel imgelerle de destekleyerek mağduriyet algısı yaratma çabasında olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler : Terörizm, İŞİD, Voice of Hind, Kovid-19.

Abstract: Today, terrorist organizations actively use the media to achieve their goals, prepare propaganda and actions, and supply the organization with personnel. For ISIS, a global terrorist organization, the media and evolving communication technologies have become an important tool for achieving its goals. ISIS is able to turn times of crisis

into opportunities, and actively used the new media to its advantage during the Covid-19 pandemic, which affected the entire world and became a crisis. This study examines how the pandemic is treated in the discourse of ISIS. In this context, the organization's Voice of Hind magazine is selected as an example, and issues of the magazine published in English in a digital platform between 2020 and 2021 are examined for Covid-19 content and subjected to discourse analysis. The result of the analysis is that ISIS, a religiously motivated terrorist organization, uses the climate of fear and anxiety created by the pandemic as a means to incite hatred. It is found that the organization instrumentalizes the social conditions created by the pandemic period in this sense by making them part of its propaganda in pursuit of its own goals, using contradictory language, and trying to create a perception of victimization by supporting its discourse with visual images.

Keywords : Terrorism, ISIS, Voice of Hind, Covid-19.

GİRİŞ

Genç ve yoğun bir Müslüman nüfusa sahip olan Hindistan¹, küresel bir terör örgütü olan IŞİD² için son yıllarda önemli bir hedef haline gelmiştir. Hindistan ve çevre ülkelerden geniş bir katılım çekmeyi amaçlayan örgüt, sempatic ve üye kazanmak amacıyla Voice of Hind (Hindistan'ın Sesi) dergisini dijital olarak çıkarmaya başlamıştır. Aşağı Hint coğrafyasına yönelik çıkan ilk dergi olan Voice of Hind (bir diğer adıyla Sawt-ul Hind), Hindistan, Pakistan, Bangladeş ve Sri Lanka'yı kapsayan geniş bir coğrafi alanı hedef almıştır.

IŞİD Voice of Hind dergisinde hedeflerine yönelik propaganda yapmasının yanı sıra, dünyada öne çıkan güncel gelişmeleri kendi ideolojisinde çerçevelendirerek ele almaktadır. Bu açıdan Derginin sayılarında yer bulan önemli güncel konulardan bir tanesi 2019 yılı sonunda başlayan Kovid-19 pandemidir. Bu çalışmada terör örgütü IŞİD'in Kovid-19'u nasıl ele aldığı, onunla kendi söylemini nasıl kurduğunun incelenmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda örneklem olarak örgütün Voice of Hind dergisi seçilmiş, dergideki Kovid-19'la ilgili içerikleri analize tabi tutulmuş ve örgütün ideolojik söyleminin Kovid ile olan bağına bakılmıştır. Konuyu ele alan yazılar iletişim ve uluslararası güvenlik disiplinleri çerçevesinde ele alınarak disiplinler arası bir analiz hedeflenmiştir. Çalışmada 2020-2021 yılları arasında yayımlanan dergi sayıları Kovid-19 içerikleri açısından taranmış, Kovid-19 ve örgütün ideolojik söylemlerinin kesiştiği alanlar incelenmiştir. Söylem analiz çalışmalarında, ideoloji ve örgütsel söylemlerin eleştirel söylem çözümlemesi içinde yer alması söz konusudur (Durna ve Kubilay, 2010, s. 62). Bu nedenle çalışmada analiz için Teun Van Dijk'in söylemlere yönelik eleştirel yaklaşım perspektifi kullanılmıştır.

İletişimin temel birimlerinden olan dil vasıtasıyla söylem, topluma ve toplumdaki yapılar arasındaki ilişkilere, bunların nasıl kurulduğuna dair gönderme yapmaktadır. Söylem içerik anlamıyla; algılama tarz ve şemalarını, dil ve bilgi pratiğini yöneten, kontrolü altında tutan dilin ideolojik boyutudur (Cevizci, 1999, s. 795). Dil içerisindeki söylemsel oluşumlar belli bir ideolojik yapı içerisinde şekillenir ve ideoloji neyin nasıl söylenmesi gerektiğini belirler. Dolayısıyla söylemdeki mesajlar ideolojiye göre kodlanır (Üşür, 1997, s. 103-106). Eleştirel söylem çözümlemesiyle her türlü söylemin ideolojik yönünün açığa çıkartılması amaçlanır. Van Dijk söylem analizi yapmanın standart ve tek bir yolu olmadığını belirtir. Bununla birlikte

¹ Hindistan dünyanın en büyük üçüncü Müslüman nüfusuna sahiptir. Hindistan İç İşleri bakanlığı verilerine göre, 2001 nüfus sayımında, nüfusun yaklaşık 827 milyonu (%80,5) Hindu dinine bağlı, 138 milyonu (%13,4) Müslüman, 24 milyonu (%2,3) Hıristiyan, 19 milyonu (%1,9) Sih, 8 milyonu (%0,80) Budist ve 4 milyonu (%0,4) Jain'dir. Buna ek olarak, 6 milyondan fazla kişi, altı ana dinden farklı olarak, kabile dinleri de dâhil olmak üzere başka din ve inançlara sahip olduğunu bildirmiştir.

² Makalenin konusu olan terör örgütü uluslararası çalışmalar ve yazımlarda DAESH (Dawlat Al-Islâmiyah f'al-Iraq Wa Belaad Al-Sham), ISIS (İslâmic State of Iraq and Al-Sham), ISIL (İslâmic State of Iraq and Levant), IS (Islamic State), İD (İslâm Devleti), İİD (Irak İslâm Devleti), Irak-Şam İslâm Devleti (IŞİD) gibi farklı isimlerle anılmaktadır. İngilizce literatürde yaygın olarak ISIS adı tercih edilmekte ve bu kısaltma Türkçe'de IŞİD adına kabul edilmektedir. Bu nedenle makalede ISIS'in Türkçe karşılığı olan IŞİD kısaltması tercih edilmiştir.

analiz sürecinde şu noktalara dikkat edilmesi gerektiğini vurgular (Durna ve Kubilay, 2010, s. 71) :

- Söylemin bağlamını incelemek,
- Hangi grupların, iktidar ilişkilerinin ve ihtilaflarının bulunduğunu çözümlenmek,
- Biz ve onlar hakkında olumlu ve olumsuz görüşleri ortaya çıkarmak,
- Ön varsayılanları ve ima edilenleri açığa çıkartmak,
- Kutuplaştırılmış grup kanaatlerini vurgulayan tüm biçimsel yapıyı incelemek.

Söylem çözümlemesi; toplumsal yapılarda yer alan gücü, iktidar çekişmelerinin nasıl ortaya çıktığını, ideoloji bağlamında uzlaşma veya çatışma noktalarını araştırır. Van Dijk (2020, s. 60) ideolojik söylemin tipik olarak “biz” ve “onlar” üzerine kurulduğunu belirtir. Bununla birlikte söylemdeki manipülasyonda, ideolojik kutuplaşma (biz-onlar kutuplaşması), karşıt grubu itham etme, argümanı duygusallaştırma, kendi gücünü vurgulama gibi unsurların varlığından söz eder (İnceoğlu ve Çomak, 2009, s. 31). Bu bağlamda çalışmada, Van Dijk’in ideolojik söylem çözümlemesinde söylemlerdeki temel strateji olarak gördüğü “biz” ve “onlar” karşıtlığında “biz”in olumlanması ve “onlar”ın olumsuzlanması taktiklerinin kullanımı merkeze alınmıştır. Örgütün bu stratejiyi nasıl kullandığına ve Covid-19 üzerinde bunu nasıl bir çerçeveye yerleştirdiğine bakılmaktadır. Bu amaçla konuyu ele alan sayılardaki yazılar üzerinde kapsamlı bir eleştirel söylem analizi gerçekleştirilmiştir. Yazıların başlıkları ile spotları, metinlerin yapılanması ve kelime seçimleri analize dâhil edilmiştir. Eleştirel söylem çözümlemesinde yazılı metinlerin yanı sıra resimler, soyut iletiler de analizde kullanılmaktadır (Gür, 2013, s. 189). Bu kapsamda, çalışmada derginin yazılı metni destekleyen görsel imgeleri de analiz edilmiştir.

1. Terör ve Medya İlişkisi

Terör örgütleri kendi hedeflerine ulaşmak için ikna ve propaganda teknikleriyle taraftar sayılarını arttırmayı amaçlar, medya imkânlarını bu amaç doğrultusunda kullanırlar. Zira terör örgütlerinin terör faaliyetlerini sürdürebilmeleri için en büyük ihtiyaçları insan gücüdür. Daha çok destekçi ve insan kaynağı çekebilme adına, örgütler için eylemlerinin medya dinamiklerine odaklı, seyirlik olması, iyi görüntü vermesi gerekir (Castells, 2008, s. 181). Böylece örgütlerin bilinirlik imkânları artar ve bu sayede, propagandalarını geniş kitlelere ulaştırabilirler. Bu nedenle medya ve onun sunduğu olanaklar terör örgütleri için hayati bir öneme sahiptir. 1980’lerde kendi ülkesindeki terör faaliyetleri için dönemin İngiltere Başbakanı Margaret Thatcher, medyadaki eylem haberlerini bir nevi reklam olarak tarif etmiş, bunu “terörizmin oksijeni” olarak tanımlamıştır (Edgerton, 1996, s. 115). Medya farkında olmadan terör örgütlerine büyümeleri ve varlıklarını sürdürmeleri için önemli bir alan açarak onlara bir nevi yaşamaları için oksijen sağlamaktadır. Medya araçları ve iletişim teknolojileri bu anlamda terör örgütlerinin önemli bir silahı haline gelmektedir. Zira hiçbir zaman nihai amaçları olmasa da etkili terör kampanyalarını sürdüren en önemli şey tanıtımdır (Conway, Scrivens ve Macranir, 2019).

Terör örgütleri hedeflerine ulaşmanın ve yaptıkları eylemleri geniş kitlelere duyurmanın etkili yolunu medya olarak görmektedir. Seib ve Janbek (2011, s. 54, 58)’a göre, terör örgütleri geleneksel medyayı bağış toplamak, propaganda yaymak, bilgi iletmek, insan kaynağı toplamak açısından kullanılmaktadır. İnternet teknolojisinin olmadığı, geleneksel medya araçlarının etkin olduğu dönemde, terör örgütlerinin eylemlerinin duyurulmasının tek yolu, büyük ölçekte, televizyon kanalları olmuştur. Geleneksel medyada var olan resmi kurallar ve denetimlerin yanı sıra editöryal yapılanma, yönetici erklerin denetim gücü, halkın bu materyalleri görüp göremeyeceğine karar verebilecek tek mekanizma haline gelmiştir (Soriano, 2008, s. 16). Fakat gelişen teknoloji sonucu yeni medyanın yapılanması bu mekanizmanın dışında farklı olanaklar

yaratmıştır. Yeni medya araçları ile mesajların yayılma hızı artmış, örgütler sosyal medya aracılığıyla kendi reklamlarını, haberlerini geleneksel medyaya kıyasla daha geniş kitlelere ulaştırabilmişlerdir. Medya araçlarının sağladığı geniş kitlelere ulaşabilme imkânı, günümüzde yeni medya olanaklarıyla daha da artmış, geleneksel medyaya göre dijital dünya, örgütlere yeni bir propaganda kapısı açmıştır. Böylece medya olanakları, terörün küreselleşmesine yol açmış, terör propaganda içerikleri küresel çapta hızla yayılma olanağı bulmuştur. Özellikle internet, terör gruplarına; herhangi bir kural, devlet denetimi olmaksızın mesajını geniş kitlelere yayması, dünya genelinde büyük bir kitleye ulaşabilmesi, hızlı akan bir bilgi akışı ve geniş multimedya olanakları için elverişli bir iletim alanı sağlamıştır (Weimann, 2004, s. 3). Böylece internet ve sunduğu iletişim olanakları ile terörist örgütler medyanın eşik bekçilerinin denetiminden, etik ve yasal kodların bağlayıcılığından bağımsız bir biçimde, mesajlarını oluşturabilmişlerdir (Avşar, 2017, s. 126). Küresel terör örgütlerinden İŞİD de internet olanaklarından geniş ölçüde yararlanan örgütlerdendir. Örgütün kendi medya yapılanması içerisinde hazırladığı dijital dergiler bu anlamda önemlidir. Örgüt dijital medya araçlarının kendilerine sağladığı faydaları Voice of Hind dergisinin on üçüncü ve on dokuzuncu sayılarında açıkça belirtmektedir:

“(...) Medya savaşçıları bunu insanlara açıkça gösteriyor! En büyük yayım kaynağı medyadır. Kâfirler ve döneler-mürtedler bunu yalanlarını desteklemek için kullanırken, tevhidin müritleri de saf din sancağını yükselttiler” (Voice of Hind, Sayı 13, s.1). “(...) Bu sosyal medya çağında bu ideolojik savaş giderek daha fazla önem kazanıyor ...bu sosyal medya aracılığıyla sadece talebeleri uyandırmakla kalmamış, kâfirleri de hak yoluna davet etmeye başlamışlardır” (Voice of Hind, Sayı 19, s. 9).

Medya İŞİD için önemli bir propaganda aracı, söylemlerinin geniş kitlelere ulaşabilmesi için önemli taktiksel bir silahtır. Örgüt değişen dünyayla, moderniteyle bir savaş halindedir; onun değerlerini şeytan olarak nitelemekte, ötekileştirmektedir. Ancak bu modernitenin getirdiği teknolojinin her imkânından faydalanmaktadır. İdeolojisinde geleneksel değerlere vurgu yapan Örgüt, savaştığı modernitenin değerlerine karşı modernitenin araçlarını kullanmaktan imtina etmemektedir. Gelişen teknolojinin sunduğu iletişim olanakları, dijital medya mecraları, hedeflerine giden yolda kullandıkları en önemli araçlardandır. Örgüt medya araçları ile iletişim ağlarını oluşturmakta, propaganda taktiklerini buna göre biçimlendirmektedir.

2. İŞİD'in Medya Yapılanması

Soğuk savaş sonrası dönemde uluslararası terör kavramı değişmiş, daha karmaşık, sınırları bulanık ancak teknoloji ile çıkarları doğrultusunda barışık bir şekilde bürünmüştür. Hızla gelişen teknoloji ile terör örgütleri eylemlerinde yeni imkânlarla ve yeteneklere sahip olurken, hedef kitleleri genişlemiştir. Özellikle kitle iletişim araçlarındaki hızlı teknolojik değişim terör örgütlerinin hedeflerine erişimini kolaylaştırmıştır. Örgütler medya yolu ile daha geniş kitlelere ulaşabilme, taleplerini iletme, kendilerini ifade etme fırsatı ele geçirmiştir. İnternetle birlikte medyanın daha az kontrol edilebilir ve az maliyetli olması terör örgütlerinin medya alanında aktif olmasını kolaylaştırmıştır. Medya küresel terör örgütü İŞİD için de önemli bir propaganda aracıdır. İŞİD hedef kitlesine ulaşmak, propaganda ve eylem hazırlığı yapmak, mesaj vermek, örgüte insan kaynağı sağlamak için medyayı aktif olarak kullanmaktadır. Bu açıdan İŞİD'in medya stratejisi El Kaide ile benzerlik gösterir. Tıpkı El Kaide gibi elektronik cihat³ yapma çabasında olan İŞİD, medya ağı ile “ümmetin kalbi ve zihni için savaştığı” iddiasındadır.

İŞİD, kendi düşüncesine göre Batı'nın esiri olmayan bir devlet propagandası yaparken ironik bir biçimde Batı'nın teknik donanımını ve teknolojisini kullanmıştır. Medya ağı oluşturmak ve kitle iletişim araçlarının kullanımında yeni teknolojik gelişmeleri yakından takip ederek tatbik

³ 2005 yılında El Kaide'nin lideri El Zevahiri'nin “Bir savaştayız ve bu savaşın yarısından fazlası medyanın savaş alanında gerçekleşiyor. Ümmetimizin kalbi ve zihni için bir medya savaşındayız” açıklamasının ardından Örgüt “elektronik cihad” ilan etmiştir.

etmiştir. Terör örgütü ele geçirdiği topraklarda halka televizyon, telefon, bilgisayar başta olmak üzere tüm iletişim kaynaklarını yasaklarken (NTV, 2020) ironik bir şekilde, yasakladığı iletişim araçlarını kendi propagandasını yaymak için kullanmıştır. Teknolojinin tüm imkânlarından faydalanan örgüt, ses kasetleri, yazılı broşürler, dokümanlar oluşturmuş; çevrimiçi kütüphane ve çevrimiçi iletişim hattı kurmuştur (USIP, 2010, s. 8). Merkezi bir medya ağı oluşturmayı başarmış olan IŞİD, bir dizi düzenli ve koordineli yayım yapmıştır (Milton, 2018, s. 16). Oluşturduğu Medya Meclisi, internet başta olmak üzere diğer medya kanallarının denetimini yapmış, örgüt ideolojisine ve politikasına uygunluğunu kontrol etmiştir. Ele geçirdiği Suriye ve Irak topraklarında halka açık medya noktaları oluşturan örgüt hem çocuklar hem de yetişkinler için reklam panolarında veya dev ekranlarda kendi propagandasını ve şiddet içeren görüntüleri yayımlamıştır (Kara, 2016, s. 10; Vale, 2018, s. 14). Medyayı şiddeti normalleştirmek, terörü kutsamak, terör tekniklerini öğretmek ve yaymak için kullanan IŞİD; eylemlerini gurur duyulacak, heyecanlı ve ilahi bir görev olarak aktarmıştır. Medya araçlarıyla, terör yöntemlerini, bomba ve silah yapımı, kullanımını, pusu-sabotaj tekniklerini paylaşan örgüt, “cihat” ve “şehitlik” kavramlarını kamuflaj olarak kullanmıştır. IŞİD, medya ve iletişim araçları yolu ile sınır aşan bir “İslâm Devleti” çatısında farklı coğrafyalarda, farklı dil, kültür ve ekonomideki insanları birleştirmeye çalışmıştır. Örgüt, hilafeti kurma, ümmet birliği mesajları veren yayınları ile bu hedeflerine erişmeye çalışmıştır. Yayınları ile özellikle ayrımcılığa, dışlanmaya uğradığını düşünenler ve azınlıklar arasında karşılık bulmuştur.

IŞİD, yeni medya araçlarını aktif kullanarak çevrimiçi propaganda yayınları gerçekleştirmiş, online şifreleme ve “dark/deep web”⁴ kullanmıştır. Twitter, Telegram, Instagram, Youtube, Riot, Tumblr, Nandbox, Rocketchat, Hoop, BCM gibi sosyal medya platformlarında faal olan terör örgütü, *The Dawn of Glad Tidings* ve *Dawn* adlı Arapça Twitter benzeri ücretsiz bir Android uygulaması geliştirmiştir. Uygulama ilk olarak Nisan 2014’te kullanıma girmiş ve gençler tarafından yoğun olarak kullanılmıştır (Berger, 2020). Örgüt Twitter üzerinden farklı dillerde yoğun propaganda faaliyetleri yürütmüştür. Facebook ve Youtube gibi platformları, propaganda faaliyetlerinin yayımlanması, patlayıcı düzenek yapımı, silah bakımı ve eğitimi bilgilerinin paylaşılmasının yanı sıra terör eylemleri görüntülerini yaymak için kullanmıştır.

Örgütün medya ve iletişim araçlarındaki önemli propaganda yapılanmaları; Al-İtisam Medya Vakfı, El-Hayat Medya Merkezi, Ajnad Medya Vakfı, El-Amak, El-Himme Yayınevi, El-Furkan gibi kuruluşlardan oluşmaktadır (Salihi ve Göksun, 2018, s. 24). Bunlar arasında Batılı izleyicileri hedef alarak İngilizce yayınlar yapan Al-Hayat Medya Merkezi (HMC) örgüt propagandasının temel yaratıcısı ve dağıtıcısı konumundadır. 2006 yılında kurulan Al-Furkan Vakfı örgütün çatı pozisyonundaki bir başka medya yapılanmasıdır. Dergi, broşür, CD, web sayfası, ses kayıtları hazırlayan Vakıf, örgüt liderlerinin mesajlarını duyuran ve nadiren yayımlanan, yüksek profilli videoları hazırlamıştır.

Örgütün ilk çevrimiçi dergileri ise 2009’da yayımlanmıştır. Farklı hedef kitlelerine ulaşmayı amaçlayan *Konstantiniyye* (Türkçe), *Istok* (Rusça), *Dabiq* (İngilizce), *Dar-al Islam* (Fransızca) ve *Rumiyah* (İngilizce) gibi dergiler önemli çevrimiçi yayınlardır. Diğer belli başlı dergileri ise *En-Nebe*, *Inspire*, *Resurgence*, *Ajnad*, *Islamic State New* gibi yayınlar oluşturmaktadır. Bunlar da İngilizce, Fransızca, Almanca ve Rusça, Endonezce gibi dillerde yayım yapmıştır. EUROPOL (Avrupa Polis Teşkilatı) tarafından eşzamanlı operasyonlar ile devre dışı bırakılincaya kadar IŞİD’in gerçekleştirdiği terör saldırılarıyla ilgili güncel bilgiler, bu yayınlar aracılığı ile paylaşılmıştır⁵.

⁴ Dark web (karanlık ağ) bir diğer adıyla deep web (derin ağ), standart arama motorlarının dışında verilerin ve endekslerin bulunduğu bilgileri içeren yasa dışı ve denetimden uzak sitelerin tamamına verilen isimdir.

⁵ Bu makalenin yayına hazırlandığı tarihte Voice of Hind Dergisi yayımlarına yapılan operasyonlar neticesinde erişim kaldırılmıştır. Derginin bazı sayılarına, yalnızca araştırmacılara açık olan “jihadology.net” ve “archive.org” platformları üzerinden erişilebilmektedir.

Örgüt günümüzde başta Suriye ve Irak olmak üzere geniş bir coğrafyada güç yitirmiş olsa da sosyal medya ve internet ağları üzerinden varlığını devam ettirmektedir. Örgütün propaganda yoğunluğu azalsa da Telegram ana platformu olmaya devam etmekte ve Twitter ve YouTube gibi farklı dijital ortamlarda düşük oranda da olsa, faal olmaya ve video yayımlanmaya devam etmektedir (Braizat, Speckhard, Shajkovi ve Sabaileh, 2017, s. 14). IŞİD'in medya yayımlarında özellikle Şubat 2017 yılından itibaren düşüş olmuştur, fakat örgütün üretim kanalları baskı altında olmasına rağmen, Afganistan ve Pakistan'ı da içeren Horasan bölgesinde belirgin bir yayın sürekliliğinin olduğunu görmek mümkündür (Anderson, 2016, s. 16-18). Güney Asya'daki IŞİD, Horasan bölgesinde üye kazanma arayışındadır ve bunun için de üye toplamaya çalışmakta ve çevrimiçi ağlardan, yerel siyasetten ve uluslararası gündemden yararlanmaktadır.

3. IŞİD ve Kovid-19 Pandemisi

2019 yılı sonlarında Çin'de ortaya çıkıp 2020'de tüm dünyaya yayılan Kovid-19 pandemisi, terör örgütü IŞİD'in kendi hedeflerine ulaşmak için önemli olarak gördüğü araçlardan biri olmuştur. Örgüt, tüm dünyada toplumsal sarsıntılara yol açan pandemiyi etkin bir propaganda aracı olarak kendi medya organlarında sıklıkla konu edinmiştir. Örgütün Hindistan coğrafyasına yönelik çıkardığı Voice of Hind dergisi, pandeminin başlamasıyla birlikte konuyu ele aldığı ve bunun üzerinden kendi söylemini kurduğu yayın organlarından birisidir.

IŞİD söylemini, pandemi döneminde ortaya çıkan şartlarla uyumlu hale getirmiş, bunları kendi ideolojik görüşü üzerine belirli temalar çerçevesinde inşa etmiştir. Van Dijk'a göre (2020, s. 62) söylemdeki temalar basmakalıp yargılardır. Bunun bir örneği olarak, Voice of Hind dergisinde IŞİD, pandemi üzerindeki söylemini "biz ve onlar" ekseninde, temel basmakalıp yargılar üzerinden oluşturmuştur⁶. Örgüt pandemiyi ele aldığı yazılarda, "biz ve onlar" ayrımı üzerinden toplumdaki temel basmakalıp yargılardan da yararlanarak kendi ideolojisini aktarmaya çalışır. Bu nedenle, "biz ve onlar" ekseninde "biz" ile ilgili olumlu anlamlar, "onlar" hakkında ise olumsuz anlamlar (Van Dijk, 2020, s. 65) ifade eden tümceler önde yer alır. Örgüt kendi düşünce sistematığı dışında kalan "onlar" olarak konumlandığı herkesi kâfir olarak tanımlamaktadır. Bu yaklaşımdaki tanımlamaya göre Kovid-19 pandemisi "kâfirler" için Allah'ın bir cezası, azabıdır (Tamimi, 2020). Diğer yandan örgütün "biz" olarak tanımlandığı grup ise kendiyi aynı ideolojiye sahip Müslümanlardır. Bu grup için Kovid-19 bir müjde olarak tarif edilmektedir: "*Tanık olduğumuz sürekli artan kovid oranı, kâfirler için bir azaptır ve müminler için müjdeyi getirmiştir*" (Voice of Hind, Sayı 2, s. 7).

2020 yılında küresel bir pandemi halini alan Kovid-19 örgüt tarafından Hindistan'da kutuplaştırıcı propaganda taktikleri arasında önemli bir araç olarak kullanılmak istenmiştir. IŞİD destekçilerine, Kovid-19 virüsünü ülke geneline yayma emrini vermiş, Hindistan gibi virüsün merkez üssü olmuş bir coğrafyada eylem çağrısı yapmıştır. Bu çağrıyla pandeminin "Hindistan dâhil Müslüman olmayan ülkeler arasında kargaşa yaratma gücü" (Voice of Hind, Sayı 2, s. 7) olduğunu savunmuştur.

Dergi özellikle sokaklarda konuşlanmış asker ve polisleri hedef alan saldırıları teşvik etmiştir. Derginin "*Koronavirüs: Allah'ın Gönderdiği Ceza*" başlıklı ikinci sayının üçüncü bölümünde IŞİD, Müslüman toplumundan ülkenin üniformalı kuvvetlerine saldırmasını ve kargaşa yaratmasını istemiştir:

⁶ Derginin Örgütün diğer yayınları ile ortak bileşeni milliyetçilik, demokrasi, laiklik ve inançsızlığın eleştirilmesidir. Bununla birlikte Voice of Hind Dergisi'nde *Dabik* ve *Rumiya* propaganda dergileriyle beş ortak tema vardır: Temalar şunlardır: (1) İslami öğretim ve gerekçelendirme; (2) kahramanlık örnekleri; (3) ortak düşman oluşturulması; (4) topluma, aidiyet duygusuna ve anlama hitap etme ve (5) okuyucuları cihada katılma yetkisi veren eğitici yazılar. Dolayısıyla ortak bir düşman oluşturma, hoşnutsuzluktan yararlanma ve eylemlere bir anlam ve amaç duygusu vermek için aidiyet eksikliği temaları ortaktır. Özetle, ana temalar diğer dergiler ile tutarlıdır. Örgüte bağlılık gösterenleri inançlılar diğerlerinin ise inançsızlar olarak kategorize edilmesi ve en nihayetinde inançsızların insanlıktan çıkarılarak düşman kabul edilmesi Örgütün yayın politikası ile uyumludur.

“(…) Ordu ve polis sokaklarda konuşlandırıldı ve şimdi onlara saldırmanın zamanı, çünkü onlar kolay hedefler. Nefeslerini kesmek için bir kılıç, bıçak veya hatta bir ip kullanın. Sokaklarını kanla doldurun. Bu, kâfirlere karşı Allah'ın azabı ve gazabıdır, öyleyse işlerini onlar için daha da kötüleştirin” (Voice of Hind, Sayı 2, s. 6).

Bahsi geçen yazıda aynı zamanda bıçaklı, baltalı saldırılar, kundaklama, yiyecek ve içeceklerin zehirlenmesi gibi “kâfirleri” yok etme metotlarına yer verilmiştir.

Örgüt, Dergi içeriğinde yer alan yazılarda Kovid-19 pandemisini ideolojik çerçevede ele almış, virüsün insan eli ile yayıldığına dair iddiaları dikkate almamış, pandeminin Allah'ın iradesi ile ortaya çıktığını savunmuştur. IŞİD, virüsü ilahi ceza gibi görmesinin yanı sıra onu hedeflerine ulaştıracak bir araç olarak da konumlandırmıştır. Bu amaçla Voice of Hind'deki Kovid-19 söylemi Hindistan'ın güncel politik toplumsal koşullarını merkeze almaktadır.

Pandemi koşullarından kaynaklanan yüksek düzeyde güvenlik açığı ile karakterize bir ortam, IŞİD'e nispi bir kolaylık sağlamıştır. Zira ülkedeki koşullar Hindistan'daki kırılmalıkları, kutuplaşmaları ve marjinalleşmeleri besleyebilecek bir ortam yaratmıştır. Bu açıdan örgüt, dergide pandemiyi kendi söylem dairesi içerisinde ele alarak dinselendirme çabasıdır. Hastalığın inanç ile olan bağlantısı kurulmaya çalışılarak ülkedeki pandemiyi inançlı ve inançsız ayırdığı algısı yayılmaya çalışılmıştır. Örgüt söyleminde pandemiyi, "kâfirlere" karşı bir ilahi ceza ve Müslümanlara lütf olarak çerçevlendirmiştir ve eylemler için fırsat olarak tanımlanmıştır.

Van Dijk (2020)'a göre “biz-onlar” kutuplaşmasının ifade edilme yollarından biri de ismini kullanmadan sıfatlarla lakaplarla tanımlama yapmaktır. IŞİD benzeri bir metot izlemiş ve Voice of Hind dergisinde lakaplar-tanımlamalar kullanarak söylemini kuvvetlendirmeyi amaçlamıştır. Van Dijk söylemsel manipülasyonda “bizim iyi şeylerimiz” in ve “onların kötü şeyleri” nin vurgulanmasında ideolojik söylemin yapılarını ve formlarını içerdiğini belirtir (İnceoğlu ve Çomak, 2009, s.31). Voice of Hind'de bu tanımlamalarla söylem kuvvetlendirilirken; Örgüt kelimelerin taşıdıkları anlamlara ve kimliklere atıf yaparak iyi-kötü, fail-özne ayrımını vurgulamaktadır. Bunu da söylemini metaforlarla güçlendirerek, dilsel taktikle ön plana çıkarmaktadır.

İdeolojik söylem tipik şekilde “biz” ve “onlar” ile ilgilidir (Van Dijk, 2020, s. 60). Örgüt dergi içeriğinde tanımlamalar, metaforlar üzerinden “biz/onlar” söylemini kuvvetlendirmeye çalışır ve Kovid-19 pandemisi özelinde bunları pekiştirir. Bu anlamda dergide kullanılan kutuplaştırıcı tanımlamalar Tablo 1'de verilmiştir:

BİZ	ONLAR
İnananlar	Kâfirler
Savaşçılar	Teröristler
Şövalyeler	İneklere tapanlar
Mücahidler	Maymuna tapanlar
Müminler	Putperestler
Müslüman kardeşler/Müslümanlar	Mürtetler- (dinden dönenler) / Müşrikler
İslam Devleti	Demokratik Devletler

Tablo 1: Kutuplaştırıcı Tanımlar

Örgüt dergide, tabloda yer alan tanımlamaları ve metaforları özellikle “öteki” özelinde sık sık kullanmaktadır. Zira terör örgütlerinin bir taktiği olarak kendi kimliğine ilişkin bir tanımdan ziyade karşıtının tanımını üzerine söylem kurmaktadır (Castells, 2008, s. 144). Böylece örgüt Kovid-19 üzerinden kimlikleri silikleştirmekte, bu kimlikler yerine kendi inşa ettiği söylem dairesindeki tanımları yerleştirmeye çalışmaktadır.

Örgüt dergide yer alan yazı içeriklerinde, Kovid-19 için bir yandan dilsel taktiklerle ideolojisini inşa ederken diğer yandan görsel propagandayı da buna paralel kullanmıştır. IŞİD, dilsel söylemlerle olduğu kadar görsel kodlamalarla ideolojik söylemini desteklemiş, ötekileştirici dilini inşa etme yoluna gitmiştir. Voice of Hind dergisinin Kovid-19 özel sayısının (Voice of Hind Lockdown Special) kapak yapılanması, IŞİD’in eylem stratejisi ve pandemi koşullarıyla uyumlu olacak şekilde hazırlanmıştır. Sayının kapağında ülkedeki güncel gelişme ve olaylardan kolajlanmış bir görsel yer almaktadır. Bu görsel kolajda örgüt, Hindistan’daki güncel gelişmeleri ve olayları, pandemi tedbirlerinin getirdiği yeni koşullarla ilişkilendirmiştir. Bu amaçla kullanılan fotoğraflardan biri camiden evine dönerken, büyük bir grup tarafından saldırıya uğrayan Hintli bir Müslüman’ın fotoğrafıdır. Muhammed Zübeyir adlı bu kişi 24 Şubat 2020’de Delhi’de yeni vatandaşlık yasasını destekleyenler ile yasaya karşı çıkanlar arasındaki çatışmadan kaynaklı karmaşada ağır yaralanmış ve yaralanma anının fotoğrafı dünyada 2020 yılının en sarsıcı fotoğrafları (The Wire, 2020) arasında gösterilmiştir. Örgüt bu fotoğrafı kendi ideolojisi ve söylemi için dergi kapağına taşıyarak, pandemi döneminde Müslümanların saldırıya uğradığı vurgusunu yapmakta, toplumda hor görülüp ezilen kesim olduklarını ima etmektedir. Kapakta yer alan kolajdaki diğer fotoğraflarda ise yine pandemi döneminin simgesi denilebilecek tıbbi maskeli insanlar ve ateşi ölçülen bir erkek figür görülmektedir. Söz konusu fotoğraflar Hindistan Yeni Delhi’deki Tebliğ Cemaati merkezi olan Nizamuddin Markaz Camisi cemaatine aittir. Bu cami cemaati arasında düzinelerce kişinin korona virüs testi pozitif çıkmış ve cemaatten yedi kişinin ölmesinden sonra cami devlet tarafından mühürlenmiştir. Örgüt bu olay üzerinden çekilen fotoğrafı kendi söylemini desteklemesi için kullanmış, Cemaat üyelerinin maskeli ve valizli görüntüsüne mağduriyet hissi uyandırması açısından bilinçli bir tercihle kapakta yer vermiştir. Bu içeriklerle, örgütün pandemi şartlarının sembollerini kullanarak kendi ideolojisine adapte ettiği, güncel gelişmeleri kendi ideolojik bakış açısına uyumlu şekilde dergide kullandığı görülebilmektedir. Dolayısıyla örgütün, yazılı içeriklerin yanı sıra görsel imgelerle de mağduriyet tezi üzerinden bir söylem inşa ettiğini ifade etmek mümkündür.

IŞİD’in Kovid-19’a yönelik çıkardığı Voice of Hind dergisinin Lockdown Special (Kapanma Özel) sayısının kapağında kullanılan söz konusu görseller gibi, kapak manşeti de benzer manipülatif yaklaşımdadır. Derginin bu sayısının kapak manşeti “*İnananlar Küffara Karşı Ayağa Kalkın*” başlığıyla biçimlendirilmiştir. Özel sayının kapak cümlesi ile örgüt bilinçli bir dilsel taktik kullanmıştır. Zira bu cümleyle kutuplaştırıcı söylemin henüz daha kapakta işlenmeye başlaması söz konusudur. Olumsuzlanan “öteki”, küffar olarak tarif edilmiş, başkaldırılması gereken bir düşman olarak tanımlanmıştır.

Voice of Hind dergisinin bu özel sayısı, beş başlık altında oluşturulmuş, pandemi ve güncel Hint coğrafyasındaki gelişmeler birbirleriyle ilişkilendirilerek hazırlanmıştır. Örgütün Kovid-19’u detaylı şekilde ele aldığı bu sayıda, yazı başlıklarının dikkat çekici şekilde yapılandırıldığı görülmektedir. “*Hastalıklı Dünya*”, “*Karantina Terörü*”, “*Kahrolsun Kâfirler*” bu başlıklardan bazılarıdır. Seçilen kelimelerin ve spotların örgütün kendi ideolojisi çerçevesinde hastalığa atıflarla şekillendirildiği görülmektedir. Derginin bu özel sayısında örgüt ülkede uygulanan pandemi karantinalarını Müslüman topluluğa yönelik bir terör girişimi olarak görmüş, aynı zamanda dünyayı hastalıklı olarak tarif ederek de pandeminin küresel bir gelişme olduğunu vurgulamıştır. Pandeminin sadece Hint coğrafyasında değil tüm dünyadaki kâfirler ve Müslümanlar için bir imtihan olduğu vurgusu bu yazının en önemli ana fikirlerinden birisidir. Dolayısıyla Örgüt, metinler içerisinde detaylandıracağı görüşlerini başlıklarla daha en baştan vermektedir.

Voice of Hind'in Kovid -19 özel sayısındaki ilk yazı, IŞİD'in pandemiye ve ülkedeki gelişmelere yönelik söylemlerinin bir örneği niteliğindedir. "Müminler Dimdik Duruyor: Küffarı Öldürme Zamanı" başlıklı yazıda, sık sık pandeminin Müslümanlar için bir imtihan olduğu vurgusu vardır. İçerikte bağıntısından koparılmış hadislere yer verilmiş ve bunlar aracılığıyla; Müslümanların sıkıntılarının giderileceği, kısa zamanda Allah'ın yardımının geleceği vurgulanmıştır. Örgüte göre pandemi öncesi olduğu gibi bu dönemde de kâfirlerin yönetimi altında yaşayan Müslümanlar acı çekmekte, bu nedenle birlik olmalıdırlar. Kovid-19 örgüte göre Allah tarafından gönderilmiş bir imtihandır ve bu imtihan karşısında birlik olan Müslümanlar "cihad" yolundan ayrılmamalıdır.

Dergi içeriğinde yer alan yazılar ve kelimeler gibi fotoğraf ve görseller rastlantısal değil, belirli bir amaç doğrultusunda oluşturulmuş bilinçli seçimlerdir. Bu aşamada ilk yazının sayfalarında kullanılan görseller dikkat çekicidir. Dünya genelinde Kovid-19'u simgeleyen virüs çizim görseli ile yüzleri peçeli kadınların yer aldığı fotoğraf kolajlanarak bir arada kullanılmıştır. Örgütün medya organlarıncı çıkardığı tüm dergilerde olduğu gibi Voice of Hind'de de içeriklerde kadın fotoğrafları kullanılması çok nadirdir. Zira örgüt için kadının ve erkeğin rolleri ve statüsü kesin çizgiler ile ayrılmıştır ve kadın arka planda, görünmez, pasif roledir (Özdem, 2021, s. 194). Bu bölümde ise istisnai olarak bir kadın görseli kullanılmış ve görsel başlıktaki olumsuz vurgulu içerikle pekiştirilmiştir. Başlığın ve görselin oluşturduğu anlam örgütün kadına olumsuz bakışını da vurgulamaktadır (Withnall, 2015). Dolayısıyla kadının olduğu görselle birlikte başlıktaki kelime seçimlerini kullanmaları bu anlamda dikkat çekicidir. Bu yolla gönderme yapılan ilk anlam, kadınların ikinci sınıf olduğu iddiasına vurgu yapmakta, pandeminin olumsuz anlamıyla kadın kimliği pekiştirilmektedir. Zayıf ve arka planda kalması istenen kadın figürü pandemi ve hastalık ile bilinçli olarak özdeşleştirilmektedir. Diğer taraftan pandeminin insan neslinin devamı için tehdit olduğu vurgusu, kadınların bu aşamada neslin devamı için kilit rolüne de vurgu yapmaktadır.

Örgüt dergide pandeminin tanımı için geniş bir çerçeve çizse de onun artalanına ve niteliğine dair geniş bir tanıma yer vermez. Örgüt için önemli olan pandeminin kendileri için yaratacağı fırsatlardır. Bu nedenle 'Hastalıklı Dünya' adlı ikinci yazısında pandeminin sağlayacağı koşulları propagandaya dönüştürmeye çalışır, dergide "onlar"a karşı bir mücadele çağrısı vardır: "(...) Dünyada salgınlar devam ederken, Allah'ın gazabının getirdiği hastalıkla mücadele eden müminler, Allah'ın din düşmanlarına karşı dimdik ve şiddetli bir saldırıya geçmeye hazır olun. Kovid, inkârcıların başına bela oldu... Onların durumunu daha da kötüleştirmenin zamanı geldi" (Voice of Hind Lockdown Special, s. 6).

Örgüte göre pandemi, Allah'ın öfkesinin bir yansımasıdır. Bu öfkenin nedeni olarak görülen de "onlar"ın yani kâfirlerin inkârcı olmalarıdır. Derginin söylemine göre hastalık-pandemi, inkârcı olarak tanımladığı kendisi dışında kalanlara bir bela, bir gazap, imtihan olarak gelmiştir. Ancak Dergi, imtihan olarak tanımladığını Müslümanlar açısından olumsuz manada ele almamıştır. Dergiye göre imtihan aynı zamanda Müslümanlar için fırsatlar getiren bir araçtır. "Hastalık, Allah'ın hükmünü yeryüzünde yerleştirmenin yolunu göstermiştir. Allah-û Teâlâ'nın müminlerine dinini yeryüzünde yaymalarına yardımcı olmak için verdiği bir fırsattır" (Voice of Hind Lockdown Special, s. 6). Bu açıdan pandemiye yaymak inkârcılara saldırmak için bir fırsat olarak görülür ve taraftarlarına "hastalığı yayın, bir silah olarak kullanın" çağrısı yapılır.

IŞİD, pandemiye bir silah olarak nitelendirip bu silahı kullanacak üyelerini "Allah'ın şövalyeleri" (Voice of Hind, Lockdown Special, s. 8) olarak tanımlar. Bu noktada, İslami literatürde yer almayan "şövalye" kelimesinin dini motifli bir terör örgütü tarafından kullanılması dikkat çekicidir. Şövalye kelimesi örgütün kendisi için sık sık kullandığı bir tanımlamadır. IŞİD bu tanımlamayla cesaret, onur gibi göndermeleri olan "şövalye"yi kendi üyeleri için kullanmakta, böylece dolaylı referansla üyeleri için olumlu bir imaj oluşturmaya çalışmaktadır (Lakomy, 2020, s. 553). Böylece IŞİD pandemi döneminde dahi, düşmanlaştırdığı

Batı değerlerini ve bu kültürün tanımlamalarını kendi söylemini kuvvetlendirmek için kullanabilmektedir.

Örgüt, dergi içeriğinde Hindistan'daki pandeminin toplumsal koşullarını ve Müslüman cemaatlerin durumunu kendi söylemleri çerçevesinde ele almaktadır. Hindistan'da önemli bir Müslüman nüfus bulunmakta, bu nüfus içerisinde birçok cemaat oluşumuna rastlanılmaktadır. Bunlardan birisi de Tebliğ (Tablighi) cemaati olarak adlandırılan cemaattir. Voice of Hind dergisinde, Yeni Delhi'deki Tebliğ cemaati lideri Muhammet Saad Kandehlevi ve Markaz (Nizamuddin Markaz) cami cemaatine yer verilmiştir. Örgüt, söz konusu cemaati pandemi için "süper yayıcı" olarak adlandırmış ve övmüştür.

Markaz camisi, Hindistan'da etkin olan ve İŞİD'e yakın olduğu iddia edilen Tebliğ cemaatinin merkezi olarak kabul edilmektedir. Başkent Yeni Delhi'de 2020 Mart ayında Tebliğ cemaati bir etkinlik gerçekleştirmiştir. Bu etkinlikle, ülkede korona sayılarının artması arasında bir ilişki kurulmuş ve ülke genelinde cemaat hakkında suçlamalar olmuştur. Geniş katılımlı bu etkinlik dolayısıyla virüs-terör bağlantısı oluşturularak Tebliğ Cemaati terör ile ilişkilendirilmiş ve Müslümanların virüsü yaydığına dair toplumdaki algıyı beslemiştir (Iyer ve Mirchandani, 2020, s. 10). Başkent Yeni Delhi'de Markaz cami etkinliği Hindistan'da İslamofobi, nefret söylemi ve Müslümanlara yönelik suç dalgasını tetiklemiş, sosyal medya da #CoronaJihad (KoronaCihat) gibi etiketlerle (hashtag) Müslümanlara yönelik kampanyalar ve söylemler gelişmiştir. Time dergisine göre #CoronaJihad etiketiyle yaklaşık 300 bin tweet paylaşılmış ve potansiyel olarak 165 milyon kişi bu tweetleri görmüştür (Perrigo, 2020). Hindistan hükümeti yaşanan gelişmelerle ilgili cemaate dava açmış, cemaat üyelerine yönelik iddialarda bulunmuştur. Mahkeme kayıtlarına göre, Tebliğ cemaati toplantısıyla bağlantılı olarak 952 kişi kovid tedbir kurallarını ihlâl etmekle suçlanmıştır. Suçlamalarla ilgili yargılama için başkent Delhi'de bulunan cemaat üyeleri, serbest bırakılma pazarlığının parçası olarak, virüsü yayma suçlamalarını kabul etmiştir. Karantina ve tutukluluk süreleri bir buçuk aydan fazla süren Markaz camisinde bulunan cemaat üyelerinin serbest kalmalarına izin verilmemesi, Hindistan Müslüman medyasında tepki ile karşılanmıştır (Murtaza, 2020). Bu durum Hint Müslüman topluluğu arasında yabancılaşma hissini daha da arttırmıştır (Perrigo, 2020). Müslüman kitlenin haksızlık algılamasının yönetimde karşılığının olmadığı düşüncesi İŞİD'in Kovid-19 üzerinden toplumu kutuplaştırma politikasına zemin hazırlamıştır⁷.

İŞİD tüm bu güncel gelişmeleri temel alarak dergi yazılarında, kendi söylemini kuvvetlendirmek için birbiriyle bağlantısı bulunmayan olayları ilişkilendirme yoluna gitmiştir. Örneğin örgüt özel sayıda yer alan "*Kapanma Terörü*" başlıklı yazısında pandemi kapsamındaki karantina tedbirlerini ve Markaz Cami olaylarını; Müslümanlara yönelik bir baskı, inziva, işkence ve aşağılama yöntemi olarak yorumlamıştır. Buna ek olarak içeriklerde sıklıkla tekrarlanan zulme uğrayanlar söylemini desteklemek için, Safoora Zargar isimli hamile bir Müslüman kadına yönelik saldırıyı örnek olarak göstermiştir. Bahsi geçen örnek, ülkede yürürlüğe giren Vatandaşlık Yasası ve ona verilen tepkilere dayanmaktadır (Shankar ve Singh, 2020). Söz konusu olay, Hindistan'da Pakistan, Afganistan ve Bangladeş'ten gelen altı dini gruba vatandaşlık yolunu açan fakat aynı durumdaki Müslüman göçmenleri kapsam dışı bırakan Vatandaşlık Yasası (CAA) ve buna yönelik protesto gösterileri ile ilgilidir.

Yeni Delhi Emniyet Müdürlüğü'nün önünde, aralarında Jawaharlal Nehru Üniversitesi ve Jamia Milia Islamia (JMI) Üniversitesi öğrencilerinin de bulunduğu yüzlerce gösterici vatandaşlık yasası karşıtı eylem düzenlemiştir (Taşçı, 2019). Olaylarda JMI üniversite öğrencisi aktivist lideri olarak da tanımlanan Safoora Zargar isimli Müslüman kadın tutuklanmıştır. Tutuklanmalar ülke genelinde ses getirmiş, konu Birleşmiş Milletler insan hakları panelinde de gündem konusu olmuştur (Haidar, 2021). Yaşanan olaylar pandemi özelinde ele alınmış,

⁷ Olaylardan sonra, 21 Nisan'da, Tebliğ cemaati lideri Mevlana Saad, iyileşen Tebliğ erkeklerinden plazma bağışında bulunmalarını istemiştir. Tebliğ Cemaati üyeleri, ülke çapında plazma tedavisi için kan bağışlamaya gönüllü olmuş ve ülkede gelişen İslamofobi'nin haksız olduğunu ifade etmişlerdir.

pandemi ve mağduriyet algısı bağlamında Voice of Hind dergisinde yer almıştır. Örgüt yazıda Zargar'ın hamile olduğu vurgusunu yaparak söylemindeki temel taktiklerinden olan mağduriyet olgusunu desteklemeye çalışmıştır⁸. Bununla birlikte tesettürlü olmayan başı açık bir Müslüman kadın fotoğrafının IŞİD'in dergisinde yer alması da ayrıca dikkat çekicidir. Örgütün, kadınların başörtüsü takması yönündeki katı çizgisine rağmen, Zargar başı açık bir kadın ve Müslüman olarak kapağa taşınmıştır. Ancak kapakta yer almasına rağmen adına metin içinde yer verilmemiş, kimliği “Müslüman aktivist” olarak tanımlanmıştır. Kimliksiz “biz” in başı açık kadın olması örgüt için bu aşamada önemsizdir, önemli olan ideolojik söylemin devam ettirilmesidir. “Biz” ve “Onlar” ayrımında, kadını bir lider olarak tanımlamayan örgüt kendi söylem ve ideolojisi söz konusu olduğunda kadın figürünü propagandasını kuvvetlendirmek için kullanmıştır. Ancak tutuklanan bir başka yasa karşıtı aktivist lider olarak tanımladığı erkek figürün kimliği, adı açık şekilde yazılmıştır: “(...) Müslümanların sesini susturmak ve Hindistan'da Müslüman karşıtı gündem oluşturmak için CAA karşıtı protestonun liderini tutukladılar. Diğer anti CAA-lideri, Asif Tanha, Hindistan'da Müslüman kimliğini tehdit eden acımasız eyleme karşı tutuklandı” (Voice of Hind Lockdown Special, s. 9).

IŞİD, bu örnek ile terör örgütlerinin toplumsal uyumsuzluklardan faydalanma stratejilerinin tipik bir örneğini sergilemiştir. Bu çerçevede içerisinde temel ideolojik strateji, olumlu olarak “kendini” göstermekte ve olumsuz olarak “öteki”ni sunmaktadır (Van Dijk, 2020, s. 72). IŞİD, örgütsel söylemin kutuplaştırıcı dili ile reaksiyon hedeflemiştir. Vatandaşlık Yasası olaylarını hamile Müslüman kadın vurgusunu yaptığı Zargar'ın tutuklanması özelinde geliştirmiş ve bunu Kovid-19'la ilişkilendirip kullanmaktan imtina etmemiştir: “(...) Yeni Delhi'den Jamia Milia İslamia'nın polisler tarafından, hamile olmasına rağmen, tutuklanması, Hindistan hükümetinin acımasız doğasını yansıtıyor ve Müslümanların hayatta kalması için hiçbir çıkış yolu bırakmayan polis müdahale etmiyor” (Voice of Hind Lockdown Special, s. 10).

Örgüt, söz konusu olay benzeri Kovid-19 sürecinde Hindistan'da yaşanan güncel gelişmelere dayanarak propagandasını yeni oluşan şartlarla inşa etme yolunu seçmiştir. Van Dijk (2020, s. 77)'in vurguladığı dramatikleştirme ögesi, dergideki söylemin de önemli inşa unsurlarından biridir. Örgüt Hindistan'daki Müslümanları hor görülüp ezilen bir toplum olarak konumlandırılmış, “biz” üzerinden kutuplaştırıcı söylemini kuvvetlendirmeyi amaçlamıştır. Bu dramatikleştirici söylemin inşa edildiği bir başka örnek hasta bir Müslüman hakkındadır: “Hastanede hasta bir adama yatak ayırlamayacağı için, Müslüman erkeğin kanserden ölmesine izin verdiler” cümlesiyle dergide atıf yapılan olay, 2020 yılının Nisan ayında, Hindistan'da bir özel hastanenin basına verdiği ilana dayanmaktadır (Pandey, 2020). Pandemi döneminde başkentteki özel bir hastane, Markaz cami olaylarını gerekçe göstererek bir süre Müslüman hasta alamayacağını verdiği basın ilanı ile tüm ülkeye duyurmuştur. Ancak gelen yoğun tepkiler üzerine hastane Müslüman hastalar için verdiği ilanı geri çekmiş ve ardından özür dilemiştir (Hindustantimes, 2020). Fakat örgüt bu olayı propaganda malzemesi olarak kullanmıştır. Olay üzerinden kendi kutuplaştırıcı söylemini kurmaya devam etmiş ve cihat çağrılarını yapmıştır. Voice of Hind dergisinde de yer alan çağrılarla örgüt kendi destekçilerine seslenerek, virüsü inananlara karşı bir silah olarak kullanmaya davet etmiştir. Derginin bu çağrılarını yaptığı dönemde ülkede Kovid-19 vakaları çok fazla artmış, bu nedenle ülke genelinde yeni tedbirler söz konusu olmuştur.

Hindistan'da artan Kovid-19 vakaları nedeniyle 2020 yılının mart ayında ülke genelinde karantina kararı alınmış, belli kısıtlamalarla sokağa çıkma yasağı ilan edilmiştir. Örgüt Voice of Hind'de bu kararı eleştirmiş, karantınayı Müslümanları terörize etmeye yönelik bir politika

⁸ Hindistan'daki The Hindu adlı ulusal gazetede de olayın “Zargar, 13 Nisan'da tutuklandı ve polis, 22-23 Şubat'ta Delhi'deki Jafrabad Metro istasyonunun altında CAA karşıtı bir protesto ve yol ablukası düzenleyenler arasında olduğunu iddia etti. Tutuklandığı sırada Zargar 13 haftalık hamileydi” şeklinde çerçevelendiği görülmektedir. Haberde tutuklanan Zargar'ın üniversite hocasından alıntı yapılmış, “Mesele Müslüman kadınlar veya Hindu kadınlar meselesi değil; kadınlığa ve kadın onuruna saygı duymakla ilgili” sözlerine yer verilmiştir. Gazete Zargar'ın kadın kimliğini ve hamile olmasını metinde ön plana çıkarmıştır.

olarak çerçevelemiştir. Örgüte göre karantina tedbirleri, Müslümanlara yönelik bir tecrit politikasıdır. Zira tedbir kararı, ülkedeki Müslümanların Ramazan ayında olması nedeniyle kasıtlı olarak alınmış, bu yolla onların ibadet için camilere gitmeleri engellenmeye çalışılmıştır: “(...) Sokağa çıkma yasağının; erkeklere, kadınlara ve çocuklara aynı şekilde saldırarak Müslümanları terörize etmek ve damgalamak için bir araç olduğu kanıtlandı. Bayramları lekelemek için Müslümanları eve hapsedtiler” (Voice of Hind Lockdown Special, s. 11).

Bu bağlamda derginin özel sayısında, Hindistan Başbakanının Hintlilerin/Hinduizm’in kutsal mekânını karantina döneminde ziyareti konu edinmiş, Kovid-19 üzerinden iki inancı kutuplaştırma çabasına girilmiştir. IŞİD dergide Markaz Cami olayları ile bu ziyareti kıyaslamıştır. Örgüte göre karantina uygulamalarıyla Müslümanlara yönelik bir tecrit politikası yürütülürken, diğer yandan Başbakan örneğinde görüleceği üzere Hindu dini ritüellerinin devam etmesi söz konusu olmuştur:

“(...) Kâfirler, Tebliğ cemaatini Hindistan’da koronavirüsü yaymak ve Markaz’da gerçek cemaat sayılarını gizlemekle, böylece tecrit normlarını çiğnemekle suçlarken, Başbakan Yoği Adityanath, sahte tanrularının idolünü değiştirmek için tecrit sırasında Ayodha’yı ziyaret ediyor. Dini toplantıların tecrit ile yasaklanması nedeniyle mübarek Ramazan günlerinde Müslümanlar evlerinde sessizce dua ederlerken, onlar hareket etme özgürlüğüne sahipler” (Voice of Hind Lockdown Special, s. 10).

Derginin Kovid-19 sayısındaki son yazısı olan “Cihadın Genişlemesi” başlıklı metinde örgüt, retorik tekniğinin bir ögesi olan pekiştirmeyi içeriklerde kullanarak, söylemini kuvvetlendirip devam ettirmeyi amaçlamıştır. Örgüt her ne kadar Kovid-19 içerikli bir sayı hazırlasa da Kovid-19 ile “cihat” hedefi söylemini bu içerikte pekiştirmiştir. Söz konusu yazıda, içinde bulunulan koşullarda müminlerin başına belalar geleceği ancak bunların zafere giden yolda son sıkıntıları olduğu vurgulanmaktadır. Örgüte için pandemi şartlarının oluşturduğu toplumsal koşullar bir imtihan aracıdır; Kovid-19 Allah’ın bir işaretidir. Örgüte göre “Müminlerin ordusu, kâfir milletlerle sürekli savaşta çatışma halindedir” (Voice of Hind Lockdown Special, s. 12). Pandemi şartlarıyla bu durum değişmemiştir ve sürdürülen savaş aralıksız devam etmektedir. Mücadelenin sürdürülmesine yönelik söylem derginin son kısmında da benzer şekilde ifade edilmiştir.

“Kahrolsun Kâfirler” başlığı ile hazırlanan son yazıda örgüt lideri Bağdadi’nin Kovid-19’a ilişkin sözlerine yer verilmiştir. Dergi, örgüt liderinin mesajlarını bilgelik sözleri olarak tanımlamıştır. Metinde pandemi şartlarında örgütün hedeflerinden vazgeçmemesi gerektiği ve bu yolda söylenen sözlerin eyleme dönüşmesinin zorunlu olduğu ifade edilmiştir. “Cihat” vurgusu, örgütün kendi ideolojik söylemine paralel olarak, söz konusu metinde yoğunur. IŞİD’e göre, Müslümanlar “cihat” etmelidir, bu amaçla kendilerinin yürüttüğü savaş aynı zamanda Müslümanların savaşlarıdır. Bu amaca uygun olarak da metinde Bağdadi’nin sözleri altı maddelik bir eylem planı şeklinde çerçevelenmiştir. Bu eylem çağrısı örgütün klasik “cihat” taktiklerine vurgu yapmaktadır. Ancak bu taktiklere ek olarak pandemiyle ilgili yeni bir taktik oluşturulmuştur: “Onları kolayca ve daha az çabayla yok etmek için mümkün olduğunca çok kâfir arasında kovid virüsünü yayın” (Voice of Hind Lockdown Special, s. 15) ifadesi kullanılmıştır. Örgüt Kovid-19’u “cihat” yolunda bir fırsat bilerek virüsü bir saldırı taktiği olarak belirlemiştir.

Bu çerçeveden yola çıkarak örgütün Kovid-19 söyleminde tutarsız bir yapılanma olduğunu ifade etmek mümkündür. Örgüt bir yandan dergide Bağdadi’nin “kovid-19’u yayın” çağrısını kullanırken diğer yandan bunun aksi söylemde de bulunmaktadır. Zira örgüt kendilerine Kovid-19 yayıcısı olarak iftira atıldığı iddiasındadır: “Kâfirler Hindistan’da kovid-19’u yaymak için, bir strateji olarak Müslümanların yemeğe tükürdüğüne dair asılsız haberler yaydılar” (Voice of Hind Lockdown Special, s. 9). Örgüt bir yandan Kovid-19’u fırsat olarak görüp virüsün

yayılmasına yönelik eylemleri teşvik ederken, diğer yandan kendilerine “kovid yayıcı” iftirasının atıldığını iddia etmiştir. Dolayısıyla, IŞİD’in Kovid-19 pandemisi ile ilgili söylemlerinde hedef-fayda odaklı, manipülatif olduğu kadar kendi söylemleriyle uyumsuz ve tutarsız bir dil de kullandığını söylemek mümkündür.

SONUÇ

Uluslararası terör örgütü olarak dünya genelinde ciddi güç kaybı yaşayan IŞİD, bu kaybı azaltmak için insan kaynağına ihtiyaç duymakta ve yeni medya araçlarının sağladığı olanaklarla yeniden güç kazanmayı amaçlamaktadır. Örgüt ortaya çıktığı günden bu yana dijital teknolojilerin ve yeni medya araçlarının sağladığı imkânlarla dünya genelinde fiziki ve psikolojik bir savaş yürütmektedir. IŞİD ideolojik amaçlarını ve eylemlerini 2019 yılı sonunda ortaya çıkan Kovid-19 pandemisinde de değiştirmemiş, bu dönemde pandemiye kendi amaçlarına ulaşmak ve insan kaynağı sağlamak için avantaja çevirmeye çalışmıştır. Hint coğrafyasına yönelik çıkardığı Voice of Hind dergisi pandemi döneminde örgütün söylemini inşa ettiği araçlardan birisi olmuştur.

Çalışmada IŞİD’in, küresel boyuttaki bir pandemiye kendi ideolojik amaçları için nasıl söyleme dönüştürdüğü ele alınmıştır. Hint coğrafyasına yönelik dijital olarak yayımlanan propaganda dergisi Voice of Hind’de Kovid-19 içerikleri analiz edilmiş, örgütün hangi saiklerle pandemiye araçsallaştırdığına bakılmıştır. Voice of Hind dergisi özelinde IŞİD’in söylemine bakıldığında, örgütün propagandasını güçlendirmek için pandemiye kullandığı anlaşılmaktadır. Dergide, pandemi mesajlarının bağlamından koparılmış dini referanslar aracılığı ile verildiği, bunun bir sadakat dinamiği oluşturacak şekilde tasarlandığı görülmüştür. Derginin pandemiye yönelik söyleminin, pandeminin olumsuz sosyo-politik etkilerini kullanmak üzere tasarlandığı anlaşılmaktadır.

IŞİD dilsel taktikler ile söylemini güçlendiren görsel temalar kullanmıştır. Örgüt yazılı içeriklerin yanı sıra görsel imgelerle de mağduriyet algısı üzerinden bir söylem inşa etmeye çalışmıştır. Metinlerin dilinin, Van Dijk’ın “biz-onlar” kutuplaştırması örneğine uygun olarak, kendi dışında herkesi düşman nesnesi olarak gören bir biçimde yapılandırıldığı görülmüştür. Voice of Hind dergisinde örgütün kendi anlayışı dışındaki Müslümanlar dâhil herkese karşı ötekileştirici bir tutum sergilediği görülmektedir. Dolayısıyla derginin Kovid-19 söyleminin, Hint coğrafyasında ulusal ve iç güvenlik için tehdit olduğu kadar uluslararası güvenlik açısından da tehdit oluşturduğunu söylemek mümkündür. Örgüt dergi içeriklerinde Hindistan coğrafyasındaki ve pandemi sürecindeki çatışma noktalarına vurgu yaparak, Hintli Müslüman toplulukları radikalleştirmek ve yabancılaşma duygusunu güçlendirmek için pandemiye kavramsal bir çerçeve olarak kullanmıştır.

Dergide, örgüte insan kaynağı ve destek sağlamak için pandemiye araçsallaştırılmıştır. Örgüt virüsün insan eli ile değil Allah tarafından yaratıldığı görüşündedir ancak arka plandaki niyeti belirsizdir. Dergi destekçilerini pandemiye Hindistan’a saldırmak için bir fırsat olarak kullanmaya çağırılmış ve virüsün biyolojik bir silah olarak kullanımını teşvik etmiştir. Bununla birlikte dergi gerçek Müslümanların virüs yayıcılar olarak iftiraya uğradığı mesajını vererek bir mağduriyet psikolojisi yaratma amacındadır. Dolayısıyla örgütün söyleminde amaca uygun olarak şekillendirilen tutarsız ve ardılı belirsiz bir tablo ortaya çıkmaktadır.

Küresel krizin ortaya çıkardığı istikrarsızlaştırıcı etkilerden fayda sağlamaya çalışan örgüt, pandemi bağlamında yeni kısa vadeli stratejiler oluşturmaya, değişen güvenlik ortamında yeni yetenekler kazanmaya çalışmıştır. Ancak fenotipik bir pandemi politikası ve söyleminden bahsetmek mümkün değildir. Nitekim Voice of Hind dergisinde dilsel taktikler, görsel temaların kullanımı ile örgüt söylemleri arasında tutarsızlık olduğu tespit edilmiştir. Örgüt bir yandan pandemiye fırsat, hedeflerine ulaşmak için bir araç olarak tanımlarken diğer yandan onun kendilerine yönelik bir iftira aracı olarak kullanıldığı iddiasındadır. Bunun yanı sıra dergi içeriğinde ideolojik söylemin sürdürülmesi ve eylem çağrılarının devamı için örgütün sözde

İslami değerleri ile uyumsuz görsellerin kullanılmasında bir sakınca görülmemiştir. Örgüt kendi ideolojik görüşünün tam tersi olan başı açık bir Müslüman kadının fotoğrafına yer vermiş, bunu Kovid-19 söyleminin bir aracı olarak kullanmıştır. Bununla birlikte İŞİD söylemlerinde net bir stratejik vizyon sergilemese de pandemiyi maksimum fayda sağlama ve terör eylemleri için kullanma arayışındadır. Küresel boyuttaki bir pandeminin yarattığı zafiyetten yararlanmak üzere fırsatçı bir mantık yürüten örgüt, kaynakları ve operasyonel yetenekleri kısıtlı olduğundan üyelerine toplu eylemlerden bireysel eylemlere geçmek yönünde telkinlerde bulunmuştur. Dolayısıyla, Kovid-19'un biyolojik silah olarak kullanılması yönündeki telkinleri, örgütün 2014 yılından itibaren teşvik ettiği bireysel eylem çağrıları ile uyumludur. Özetle, toplumların hücreleri olan bireylerin sinir uçları ile oynama örgütün tarihçesinin parçası olmaya devam etmektedir.

Terör örgütleri toplumların içerisinde var olan sosyolojik farklılıkları kendi amaçları doğrultusunda kullanmanın yanı sıra psikolojik faktörlerden de faydalanarak bireysel zafiyetleri de kullanma eğilimindedir. İnsanları radikalleşmeye ve aşırılığa karşı savunmasız bırakan tüm psikolojik faktör modelleri, toplum içerisinde yaşanabilecek adaletsizlik ve eşitsizlik algısından bahseder. Bireyin algıladığı toplumsal kopukluk, içinde yaşadığı toplumun ana akımına ait olmadığı hissiyatı, şiddet içeren tutumları besleyen bir düşüncedir. Zira radikalleşmeye ve teröre giden süreçteki en önemli duygu haksızlık ve dışlanmışlıktır. Bu hissiyat İŞİD gibi terör örgütlerinin beslenme kaynağıdır. İŞİD Hindistan'daki sistemden kopuşa neden olabilecek yapısal sorunları ve mağduriyet algısını pandemi koşullarına uyarlamış, Voice of Hind aracılığı ile Kovid-19 virüsünü kendi ideolojisinin yeni şartlara uyumu için bir araç olarak görmüştür. Müslüman kitlenin adaletsizlik ve mağduriyet algılamasının yönetimde karşılığının olmadığı propagandası İŞİD'in pandemi üzerinden kutuplaştırma politikasının temel unsurudur. Radikalleşme ile ilgili psikolojik mekanizmaları keşfetmiş olan örgüt pandemiyi kendi söylem dairesi içerisinde ele alarak toplumu kutuplaştırma çabasıdır. İŞİD'in ortaya çıkan bir güvenlik boşluğundan ve mağduriyet algısından yararlanma çabasını nadiren kaçırdığı dikkate alındığında, Hint Müslümanlarını sistemin dışına itebilecek yapısal sorunların çözümü için politikalar geliştirilmesinin önemi daha iyi anlaşılmaktadır.

KAYNAKÇA

AL-TAMIMI A. J. (2020). Coronavirus and Official Islamic State Output: An Analysis, Erişim Tarihi: 12.05.2021, <http://www.aymennjawad.org/24046/coronavirus-and-official-islamic-state-output>

ANDERSON, K. (January 2016). Cubs of the Caliphate: The Systematic Recruitment, Training, and Use of Children in the Islamic State. *Herzliya: International Institute for Counter Terrorism*, 146.

AVŞAR, Z. (2017). İnternet Çağında Medya, Terör ve Güvenlik. *TRT Akademi*, 2(3), 116-132.

BERGER, J. M. (2014). How ISIS Games Twitter. *The Atlantic*, Erişim Tarihi: 04.05.2020, <https://www.theatlantic.com/international/archive/2014/06/isis-iraq-twitter-social-media-strategy/372856/>

BRAIZAT, F. SPECKHARD, A., SHAJKOVCI, A., SABAILEH, A. (November 2017). Determining Youth Radicalization in Jordan. *International Center for the Study of Violent Extremism (ICSV) Report*.

CEVİZCİ, A. (1999). *Felsefe Sözlüğü*, İstanbul: Paradigma Yayınları.

CASTELLS, M. (2008). *Kimliğin Gücü: Enformasyon Çağı- Ekonomi Toplum ve Kültür*, 2. Cilt. Ebru Kılıç (Çev.). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

- CONWAY, M. SCRIVENS, R., MACNAIR, L. (2019). *Right-Wing Extremists' Persistent Online Presence: History and Contemporary Trends*. International Centre for Counter-Terrorism. Erişim Tarihi: 12.12.2021, <http://www.jstor.org/stable/resrep19623>
- DURDEN T. (2021, December, 29). Inside The ISIS Propaganda Machine: An Up-Close Look At A Militant Media Strategy. *Sun*. Erişim Tarihi: 31.07.2019, <https://www.zerohedge.com/news/2015-11-29/inside-isis-propaganda-machine-close-look-militant-media-strategy>
- DURNA, T., KUBİLAY, Ç. (2010). Söylem Kuramları ve Eleştirel Söylem Çözümlemeleri. *Medyadan Söylemler*, 47-84.
- EDGERTON, G. (1996). Quelling the 'Oxygen of Publicity': British Broadcasting and 'The Troubles' During the Thatcher Years. *Journal of Popular Culture*, 30(1), 115-131.
- GÜR, T. (2013). Post-Modern Bir Araştırma Yöntemi Olarak Söylem Çözümlemesi. *Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks*, 5(1), 185-202.
- Haidar, S. (2021). UN Rights Panel Slams Detention of Safoora Zargar. Erişim Tarihi: 5.10.2021, <https://www.thehindu.com/news/national/un-rights-panel-slams-detention-of-safoora-zargar/article34061744.ece>
- HOFFMAN, B. (1998). *Inside Terrorism*. London: Carolina University Press.
- IYER, P. MIRCHANDANI, M., (September 2020). Can Communal Violence Fuel an ISIS Threat in India? An Analysis of 'Voice of Hind', *ORF Special Report*, 1-18.
- İNCEOĞLU, Y. G., Çomak, N. A. (2009). *Metin Çözümlemeleri*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- IŞİD'den Musul'da Cep Telefonu Yasası. (2015, 22 Şubat). NTV, Erişim Tarihi: 02.04.2020 <https://www.ntv.com.tr/dunya/isidden-cep-telefonu-yasagi,8182m-voLEqrtSsTq8f6Jg>
- LAKOMY, M. (2020). Towards the "Olive Trees of Rome": Exploitation Of Propaganda Devices in The Islamic State's Flagship Magazine "Rumiyah". *Small Wars & Insurgencies*, (3), 540-568
- Meerut Hospital Apologises for Ad Which Said No Entry to Muslims without Covid-19 Test. (2020, 20 Nisan). Hindustan Times, Erişim Tarihi: 07.12.2021 <https://www.hindustantimes.com/india-news/meerut-hospital-apologises-for-ad-which-said-no-entry-to-muslims-with-covid-19-test/story-vUbSDxMAJQBWCfloKiXhTP.html>
- MILTON, D. (2018). Down, But Not Out: An Updated Examination of the Islamic State's Visual Propaganda. *Combating Terrorism Center at West Point United States Military Academy Report*.
- MURTAZA, Y. (2020). Fight Against COVID-19 or War Against Muslims?. Erişim Tarihi 15.05.2021 <http://muslimmirror.com/eng/fight-against-covid-19-or-war-against-muslims/>
- ÖZERDEM, A. (2021). Terör Örgütlerinin Çocuk İstismarı: DEAŞ Örneği (Basılmamış Doktora Tezi). Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü Uluslararası Güvenlik Anabilim Dalı.
- PANDEY, A. (2020). UP Hospital Ad Says No Entry to Muslims Without COVID-19 Test, Case Filed. Erişim Tarihi: 07.12.2021, <https://www.ndtv.com/india-news/coronavirus-uttar-pradesh-case-filed-after-up-hospitals-ad-says-muslims-must-test-for-covid-19-2214532>

- PERRIGO, B. (2020). It was Already Dangerous to be Muslim in India: Then Came the Coronavirus, Erişim Tarihi: 05.10.2021, <https://time.com/5815264/coronavirus-india-islamophobia-coronajihad/>
- Photo of Muslim Man Being Beaten in Delhi Riots is Reuters' India Pick in 'Pictures of Year' List. (2020, 25 Kasım). The Wire. Erişim Tarihi: 02.05.2021, <https://thewire.in/communalism/delhi-riots-reuters-photo-danish-siddiqui-mohammad-zubair>
- SHANKAR, A. SINGH, P.P. (2020, May,8). Pregnant Jamia Student in Jail For Three Weeks, Family Says Believe in Judiciary. Erişim Tarihi: 06.10.2021, <https://indianexpress.com/article/india/pregnant-jamia-student-in-jail-for-3-weeks-family-says-believe-in-judiciary-6395952/>
- SEIB, P., JANBEK, D.M. (2011). *Global Terrorism and New Media*. New York: Routledge.
- SORIANO, M. R. T. (2008). Terrorism And The Mass Media After Al Qaeda: A Change of Course?. *Athena Intelligence Journal*, 3(1), 1-20.
- TAŞÇI, M., N. (2019). Hindistan'da Üniversiteliler Vatandaşlık Yasasını Protesto Ediyor, Erişim Tarihi: 06.10.2021, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/hindistanda-universiteliler-vatandaslik-yasasini-protesto-ediyor/1674831>
- USIP (United States Institute of Peace), *Why Youth Join Al-Quaeda?* Special Report.
- ÜŞÜR, S. S. (1997). *İdeolojinin Serüveni: Yanlış Bilinç ve Hegemonyadan Söyleme*. Ankara: İmge Kitabevi.
- VALE, G. (2018). *Cubs in the Lions' Den: Indoctrination and Recruitment of Children Within Islamic State Territory*. London: ICSR.
- VAN DIJK, T. (2020). Söylem ve İdeoloji: Çok Alanlı Bir Yaklaşım. N. Ateş (Çev.), B. Çoban ve Z. Özarslan (Ed.). içinde, *Söylem ve İdeoloji* (s.15-100). İstanbul: Su Yayinevi.
- Voice of Hind Lockdown Special (2020- Shawwal 1441). Kapanma Özel Sayısı, Erişim Tarihi: 10.10.2021
- Voice of Hind (2020- Sha'ban 1441). Sayı 2, Erişim Tarihi: 10.05.2021
- Voice of Hind (2021- Rajab 1442). Sayı 13. Erişim Tarihi: 04.05.2022 <https://ia903405.us.archive.org/24/items/voh-mgz/voh13-end.pdf>
- Voice of Hind (2021- Muharram 1443), Sayı 19, Erişim Tarihi: 24.11.2021. Erişim Tarihi: 04.05.2022 <https://ia903405.us.archive.org/24/items/voh-mgz/voh19-end.pdf>
- WEIMANN, G. (2004). How Modern Terrorism Uses the Internet. *Washington DC: United States Institute of Peace, Special Report*, 116, Erişim Tarihi: 02.12.2021, www.usip.org
- WITHNALL, A. (2015). ISIS Booklet Issues Guidelines to Mothers on How to Raise Jihadi Babies. Erişim Tarihi: 04.05.2019, <http://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/isis-booklet-issues-guidelines-to-mothers-on-how-to-raisejihadi-babies-9952721.html>